

Det nordiske og nordatlantiske databasesamarbejde

Gammeltoft, Peder

Published in:
Seksjon for Namnegransking, Årsmelding

Publication date:
2002

Document version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:
[Unspecified](#)

Citation for published version (APA):
Gammeltoft, P. (2002). Det nordiske og nordatlantiske databasesamarbejde. *Seksjon for Namnegransking, Årsmelding*, (2001), 63-68.

Universitetet i Oslo
Institutt for nordistikk og litteraturvitskap

SEKSJON FOR NAMNEGRANSKING

ÅRSMELDING 2001

Redigert av Botolv Helleland

Oslo 2002

Universitetet i Oslo
Institutt for nordistikk og litteraturvitskap
Seksjon for namnegransking
Årsmelding 2001
Prenta hjå Kursiv, Oslo
Oslo 2002
© Dei einskilde forfattarane
ISSN 0333-0729

Innhold

Føreord.....	5
English preface.....	6
Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001 ..	7
Kåre Hoel: Gamle bygdenavn i Eidsberg	17
Tom Schmidt: Arkiv og navneforskning sett fra Seksjon for namnegransking	21
Aud-Kirsti Pedersen: Nordnorsk talemåls- og stadnamnarkiv ved Det humanistiske fakultet, Universitetet i Tromsø	31
Peter Hallaråker: Stadnamnprosjektet, Stadnamnarkivet og Stadnamnbasen i Møre og Romsdal	35
Ole-Jørgen Johannessen: Stedsnavninnsamling i dag? Noen tanker om morgendagens innsamlingspolitikk	45
Botolv Helleland: «... planmæssig historisk-sproglig optegnelse ...».....	51
Ole-Jørgen Johannessen: Innspill om arkiv og innsamling	59
Peder Gammeltoft: Det nordatlantiske databasesamarbejde. En idéskitse	63

Det nordiske og nordatlantiske databasesamarbejde.

En idéskitse

Af Peder Gammeltoft

Abstract

Peder Gammeltoft: The Nordic and North Atlantic database cooperation. The birth of an idea.

This article is based on a presentation given at Seksjon for Namnegransking's seminar 'Seminar for ein åttiåring' in Oslo, November 22nd, 2001, and describes the work and purpose of the recently formed *Nordic Place-Name Database Group (NPDG)*. The purpose of NPDG is to advance and encourage the use of databases in research in and understanding of place-names of Scandinavian origin in the North Atlantic area. The database group especially wishes to promote the exchange of database information between groups and individuals working with national and regional databases, and to promote user-friendly means of inputting, computing and use of place-name database data. There is also a brief discussion by the author of a database structure (a relational database) that he finds is the most suitable for place-name research.

1. Indledning

Den ny teknologi åbner hele tiden op for nye muligheder, også inden for navneforskningen hvor fx brugen af databaseredskaber bliver mere og mere almindelig. Det er dog ikke bare sådan at anvende databaser; først må man gøre sig en lang række overvejelser om hvad man vil have databasen til at kunne. Dernæst følger en udviklingsfase og til sidst en testfase med inddatering, afprøvning af søgefaciliteter m.m. Derfor er det for at konstruere en database, og vel og mærke en velfungerende database, nødvendigt med en ret indgående teknisk databaseindsigt. Samtidig er det en meget tidskrævende affære. Netop konstruktions- og strukturproblemer og det tidsmæssige aspekt bag en databasekonstruktion synes at være en fælles akilleshæl for databaseinteresserede navneforskere. Det stod i alt fald hurtigt klart ved *14th Viking Congress* i Tórshavn, på Færøerne i juli 2001, at en del navneforskere hver især barslede med databaseprojekter. Fælles for alle var ønsket om en brugervenlig database, men generelt var der problemer med at få konstrueret en hensigtsmæssig databasestruktur. Som et resultat af dette satte nogle navneforskere med interesse for stednavne af skandinavisk oprindelse

i det nordatlantiske område sig sammen ved kongressen og dannede en gruppe der dels fik til formål at se på løsningen af fælles databaseproblemer og dels skulle undersøge mulighederne for harmonisering af allerede eksisterende og planlagte databasestrukturer.

Den forsamlede gruppe på Færøerne var: *Svavar Sigmundsson* fra Island, *Eivind Weyhe* fra Færøerne, *Doreen Waugh*, Skotland og *Peder Gammeltoft*, Danmark. Siden er *Tom Schmidt*, Norge, og *Stefan Brink*, Sverige, også trådt ind i gruppen. Denne samlede gruppe udgør nu den foreløbige komite. Gruppens første generalforsamling blev afholdt i efteråret 2002, og derefter er det meningen at gruppen officielt lanceres på det fælles NORNA/Scottish Place-Name Society-symposium på Shetlandsøerne i april 2003.

2. Databasegruppens formål

Eftersom gruppens medlemmer består af personer med interesse i stednavne af skandinavisk oprindelse i Skandinavien og i det nordatlantiske område, har gruppen fået navnet: *Nordic Place-Name Database Group* (~ Den nordiske stednavnedatabasegruppe), forkortet NPDG. Gruppen har til formål at udvikle og støtte brugen af databaser i udforskningen og forståelsen af stednavne af skandinavisk oprindelse i det nordatlantiske område, herunder blandt andet:

1. At fremme udvekslingen af databasestrukturel information mellem grupper og enkeltpersoner der arbejder med nationale og/eller regionale stednavnedatabaser.
2. At udvikle mulighederne for integration og udveksling af stednavnedata mellem de enkelte stednavnedatabaser.
3. At befordre brugervenlige inddaterings- og analysefaciliteter og brug af data fra stednavnedatabaser.
4. At støtte og hjælpe grupper og enkeltpersoner der arbejder med stednavne af skandinavisk oprindelse i det nordatlantiske område (samt i det skandinaviske sprogområde generelt).

Det er meningen at alle interesserede enkeltpersoner og institutioner skal kunne blive medlemmer når NPDG først er etableret. Herefter vil gruppen så styres af en komite hvis formål det er at sørge for den størst mulige databaseharmonisering og dataintegration mellem stednavnedatabaser i brug i det skandinaviske sprogområde. Gruppen kunne eventuelt forsøge sig med konstruktionen af sin egen database, en database som kunne testes og afprøves gennem nationale eller regionale stednavneundersøgelser. Databaseharmonisering og databasekonstruktion vil være det centrale i NPDG's tidlige virke – først når dette spørgsmål, er løst vil indtastningsarbejde og databasevedligeholdelse og -udbygning komme på

tale. Meningen bag NPDG er således dels at være rådgivende institution i stednavnedatabasespørgsmål, og dels at administrere input fra bidragydere m.m.

3. Kan målet nås – og hvordan?

Det er af allerstørste vigtighed at der foretages en grundig undersøgelse af eksisterende nordiske og nordatlantiske stednavnedatabaser og deres struktur for ikke at skulle fordre for gennemgribende strukturelle ændringer på disse ved dataudveksling og databaseharmonisering. Når denne undersøgelse er udført, kan der opnås klarhed over de databaser der eksisterer, hvordan de er opbygget og hvad deres præcise formål er. Denne viden kan efterfølgende sammenstilles med hvilke generelle behov en navneforsker har til en stednavnedatabase, og hvilke krav stednavneforskning i almindelighed stiller til en databases opbygning. Derfra kan man så foretage en vurdering af om det er mest fornuftigt at udvikle procedurer/metoder til udveksling af data mellem de enkelte stednavnedatabaser, eller om en decideret udvikling af en database i NPDG's regi vil være det mest fornuftige. Uanset hvilken model der måtte være den mest rentable, bør et eller flere pilotprojekter med brugere (eventuelt speciale-studerende) fra NPDG's kerneområde igangsættes for at teste den valgte løsning og udradere eventuelle fejl og uhensigtsmæssigheder i projektet.

De centrale opgaver for NPDG er at opbygge et databasesamarbejde og at rådgive om databaser til stednavneforskning, og netop ovennævnte forundersøgelse skal klarlægge hvad stednavnedatabasebrugere har af behov til en database. Uanset hvor godt en database er struktureret, så er dens værdi som videnskabeligt arbejdsredskab helt og aldeles forbundet med hvor hensigtsmæssig databasen er for brugeren, og brugeren skal derfor have opfyldt sine krav om brugervenlighed, anvendelighed og driftssikkerhed. En individuelt tilpasset brugerflade til hver arbejdsopgave og/eller bruger er helt essentiel for at få et velfungerende arbejdsredskab i det daglige. Man skal således sørge for at inddateringsapparatet og søge- og analysefladen er en integreret del af databasen. Og med den rigtige sammenkædning i databasestrukturen kan man endog få databasen til at styre ensartningen af data og optimere inddateringsprocessen, noget som igen vil være yderst hensigtsmæssigt når man håndterer store mængder data.

Dette kræver først og fremmest at databasen er specielt konstrueret til håndtering af stednavnedata. Til de centrale data ved udforskningen af stednavne hører blandt andet: 1) stednavnets lokalisering, 2) dets forekomst i ældre kilder og 3) stednavnets oprindelse. Der er altså tale om tre vidt forskellige typer af data. Indenfor den enkelt datatype vil der samtidig være store mængder gentagne data, data man skal være meget påpasselig med at notere på præcis den samme måde hver gang de indføres. Stednavnedata er af en sådan karakter at det efter min mening vil være mest hensigtsmæssigt at anvende en såkaldt *relations-*

database. I en relationsdatabase deles den samlede datamængde op i forskellige tabeller hvor hver enkelt tabel håndterer en bestemt og veldefineret type data.

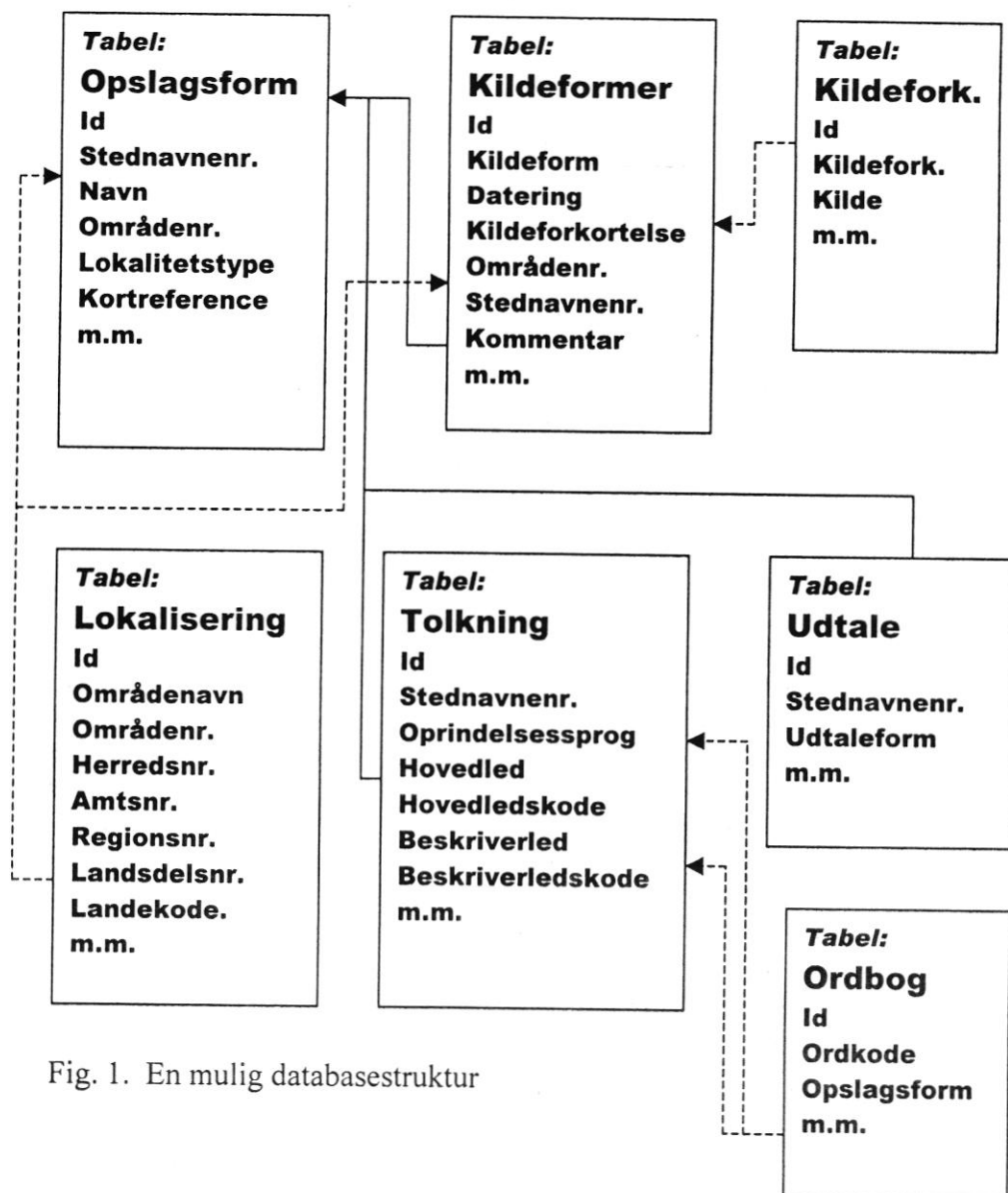

Fig. 1. En mulig databasestruktur

De vigtigste data indføres i hovedtabeller, og 'ofte-gentagne' datas ensartethed under indtastningen sikres via hjælpetabeller indeholdende faste vigtige bidata. Det relevante i at anvende en sådan databasestruktur, er at man sikrer dataens artethed i både inddateringsfasen og i den senere videnskabelige anvendelse af det indtastede materiale.

Til illustration har jeg i figur 1 (foregående side) skitseret en forenklet model af en mulig databasestruktur. Denne model består af syv datasammenkædede tabeller, hver med deres specielle funktion, fx stednavneangivelse, udtaleangivelse, lokalisering, tolkning, kildeangivelse, kildeforkortelse. Den bærende datasammenkædning (jf. pilene med ugennembrudte linier) er et individuelt *Stednavnenummer*, unikt for hvert enkelt stednavn i databasen. Dette nummer sammenkæder de fire hovedtabeller *Opslagsform*, *Kildeformer*, *Udtale* og *Tolkning* der hver især indeholder deres veldefinerede mængde stednavnedata. Idéen med at udskille centrale stednavnedata på fire forskellige hovedtabeller er at man kun lagrer de samme data ét sted i databasen og samtidig sikrer dataens artetheden af de fastlagte data (jf. pilene med gennembrudte linier) i undertabellerne *Kildeforkortelse*, *Lokalisering* og *Ordbog*. Alle databasens sammenkædninger sker ved hjælp af ikke-meningsdannende koder, eller numre, hvorved eventuelle ændringer i databasen kun skal ske et sted i databasen, nemlig i den tabel hvor de data der står til ændring er opført som meningsdannende information. Således opnås en databasestruktur der både er anvendelig og samtidig helt stabil.

4. Afrunding

At den ovenstående skitse af NPDG's virke har et stænk af 'fremtidsmusik' over sig, er indlysende. En lang række forudsætninger skal opfyldes inden det nordatlantiske databasesamarbejde kan komme i gang. Ikke mindst er der spørgsmålet om finansiering. Siden NPDG i sig selv både har et specifikt sigte, dvs. brug af databaser i udforskningen af stednavne af skandinavisk oprindelse, og samtidig omfatter et forskningsområde bestående af en række nationer, bør det være muligt at kunne opnå finansiering ved nationale, fællesnordiske og fælleseuropæiske fonde. Men uanset hvad NPDG's skæbne bliver, er der et klart behov for at der gøres en fælles indsats for elektroniseringen af stednavnedata, ikke mindst for at undgå at hver enkel navneforsker spilder unødigt tid på databasekonstruktion, og forhindre at det samme materiale inddateres flere steder med samme formål. På den vis er der helt klart 'stordriftsfordele' at opnå ved at skæve til hinanden og hinandens databaseprojekter. Som det ser ud i skrivende stund, er jeg fortrøstningsfuld med hensyn til fremtiden, selvom databasesamarbejdets forundersøgelser af databaser og deres mulige samspil endnu ikke er endelig afsluttet. Det vigtigste er at den moderne teknologi tilpasses navneforskningen og dens præmisser. Og forhåbentlig udmønter databasesamarbejdet sig ikke kun i at databaser kan 'tale sammen', projektet skulle også helst kunne fordre muligheden for

samarbejde imellem navneforskere, uanset arbejdsområde, arbejdsfelt og arbejdssted.